

SANDPAPPRET

NR 2 ■ ÅRG 4

FN-KAMRATERNA 72 M

ATT BEVARA OCH SKAPA FRED
MED
KUNSKAP OCH VAPEN

SANDPAPPRET

NR 2 2 december 1997 84 Årgång 104
Medlemsblad för kamratföreningen FN-kamraterna 72 M

INNEHÅLL	SIDA	ANSVARIG / FÖRFATTARE
Redaktion och innehåll	2	Redaktören
Batch har ordet	3-4	Bataljonschefen Göran Wetterlundh
Från Styrelsen		
Angående eventuell jubileumsresa	4	Styrelseordföranden Björn Lundholm
Kamratföreningsträff - jubileumsmöte	4	Styrelseordföranden Björn Lundholm
Julmiddag	4	Styrelseordföranden Björn Lundholm
Medlemsnytt		
Jubilarer 1998	5	Kassören Per Hallgren
Ökenkamrater på nya utlandskom- menderingar	5-6	Walter Meijer
Nytt från Swedint -- FN-aktuellt	6-8	Bengt Hållkvist
Politik i Mellanöstern	9-12	Bengt Hållkvist
FN-special		
Resebrev från Angola	13-14	Krister Lindholm
Kommentarer (tillägg till ovanst.)	14	Bengt Hållkvist
Utbildning i FN-kunskap m.m.	15-17	Bengt Hållkvist
Fredskamp - Medicin		
Om stressreaktioner i strid	18-20	Per-Olof Michel
Från Styrelsen (Forts.)	19	Bengt Hållkvist
Redaktionellt I	20	Redaktören
Ökenvärlden...	21-22	Alv Svensson
Strövtåg i Bibelns länder..	22-23	Ingvar Holmquist
Vad bjuder Främre Orienten?	24	Per Hallgren
		Bengt Hållkvist
Redaktionellt II	24	Redaktören
Insändarspatten / Skrivet i sanden	25	Insändare: Leif Wilman
Omslagsbild (till bl.a. uppsats om Fredsbevarande operationer)		Bengt Hållkvist
Signerade foton m.m.		Gunilla Hållkvist
		Okänd(a) fotograf(er) ur Bat 72 M
En osignerad karta genom		Swedint
Övriga illustrationer		Bengt Hållkvist

REDAKTÖR: Bengt Hållkvist

POSTADRESS:

Informationsbyrå Hållkvist

Sjöleden 40

S-590 77 VRETA KLOSTER

ORGANISATIONSNUMMER: 360616-3214

POSTGIRONUMMER: 832 57 83 - 4

2

(*F-skattereg*)

TELEFON: 013 / 602 45

TELEFAX: 013 / 602 45

Batch

har ordet

HÖGSTA BEREDSKAP FÖR FRED

Det har nästan blivit en vana, uppräcker jag, att varje gång i vår ledare nämna något om vädret och koppla detta till det internationella klimatet. Det får bli så även nu. Just nu växlar det mellan ganska blå himmel och mörka moln i horisonten. Man förutser en stormig höst efter den mycket varma sommaren. Än håller värmen i sig och man har t.o.m. noterat nya knoppar på fruktträden.

I "vårt" Mellanöstern är det t.n. något mildare än tidigare. Den palestinske Hamasledaren (Hamas = palestinsk terrororganisation; red anm), Shejk Ahmed Yassin, har släppts ur israeliskt fängelse. Samtalen mellan Netanyahu och Arafat har - när detta skrives - återupptagits efter åtta månaders uppehåll. ISA:s utrikesminister har på plats "krävt" att de bägge ledarna skall visa inte bara god vilja utan också resultat. Risken är väl, som alltid, att någon galen terrorist från erdera hålllet genom vansinnesdåd saboterar utvecklingen. Arafat är, hur konstigt det än låter, en garanti för att processen kan fortsätta. Hans ställning i de egna leden är dock mycket svag. Hur ser hans efterträdare ut?

Algeriet har blivit ett skräckens rike. Vad händer egentligen och får blodsutgjutelsen fortsätta? Världen ser på och kan inget göra. I forna Jugoslavien pågår återuppbyggnadsarbetet -- demokratiska (?) val har hållits. Som vanligt pågår parallellt en politisk maktkamp med hofulla förtecken. I Nordkorea samt Kuba har i dagarna de självvalda ledarna meddelat att någon förändring inte är aktuell och människorna tvingas fortsätta att leva i stor fattigdom samt ofrihet. Hur länge kan detta ske, då det borde vara omöjligt att förhindra information om hur världen i övrigt utvecklas?

Mycket är sig likt trots att vi lever i en föränderlig värld. Informations- och kunskapssamhället ställer nya krav. Utvecklingen sker rasande snabbt. I denna värld krävs -- trots tal och förhoppningar om en evig fred eller kanske just därför -- militärt försvar såsom stöd för en positiv demokratisk utveckling.

Sverige har en lång tradition bakom sig vad gäller fredsbevarande insatser inom FN:s ram. De senaste åren har utvecklingen lett fram till att vi även deltar i NATO-ledda operationer. Erfarenheterna är med få undantag goda. I årets proposition vad avser militärt försvar anges, att våra internationella åtaganden skall fortsätta och också utvidgas. Således fortsätter vårt deltagande i FOR liksom Makedonien. Styrkorna avses reduceras något under 1998. Man bör dock fråga sig, vad som händer, när (om) USA lämnar området?

Risken är väl att någon galen terrorist genom vansinnesdåd saboterar fredsprocessen. Redaktionen

Regeringen har tidigare lämnat handlingsregler för vårt deltagande inom ramen för "Partnerskap för fred" (PFF). Det internationella programmet omfattar nu också Sveriges medverkan i Multinational United Nations Stand-by Forces High Readiness Brigade!! (SHIRBRIG). F.n. rekryteras personal till ett mekaniserat skyttakompani och ett fältarbetskompani. Till detta kommer ledningspersonal m.m. Totalt ingår 400-500 man. Styrkan skall vara insatsberedd 1996-07-01 (Se vidare härom i Nytt från SWEDINT). Utöver detta förbereds även upprättande av ett transportkompani och ett sjukhuskompani.

Det är sannolikt så, att forebilden till SHIRBRIG är NATO:s organisation samt den erfarenhet man där har fått av "snabb-brigader". Om styrkan skall bli tillräckligt effektiv, är det oerhört viktigt att det s.k. mandatat är kristallklart. Erfarenheterna av FN:s förmåga till att ge entydiga och verkningstulla order är inte de allra bästa. Eftersom styrkan kommer att vara sammansatt av enheter från flera nationer måste noggranna gemensamma förberedelser göras. Chefen för SHIRBRIG och ledningsorganen måste vara uttagna med största omsorg samt utan nationell prestige.

Våra svenska enheter skall vara "världsbäst" vad avser sina specialområden. Jag förutsätter att Öb i detta avseende inte ger avkall på de krav på kompetens, moral och etik, som man rimligtvis bör kunna ställa. Det kanske t.o.m. får kosta lite extra för att kraven skall uppfyllas. I en minskad grund- samt krigsorganisation, där mottot är "mindre men vassare", är det inte minst viktigt att visa att det just blivit vassare! Svenska folket kommer -- om inte annat -- att tappa förtroendet för vår förmåga.

En personlig reflexion på ytterkanten. Är ovannämnda svenska engagemang i SHIRBRIG första steg mot en yrkesarmé? Många hävdar att värnpliktsystemet i realiteten redan är avskaffat. Färre än 50 procent av en årskull genomför numera sin lagstadgade rätt och skyldighet.

Till sist är det värt att notera att Sverige nu skall delta i uppbyggnaden av de baltiska ländernas försvar -- främst genom utbildningsmässigt samt materiellt stöd. Vårt frivilligföresvar har bl.a. fått vissa uppdrag.

Vifår hoppas på en fortsatt fredlig utveckling i Mellersta Östern och att vårt jubileumsår 1998-99 får krönas med en resa till ett område, där människor lever i fred och samexistens.

Göran Wetterlundh -- 001

|||||

Från STYRELSEN

ANGÅENDE EVENTUELL JUBILEUMSRESA

December 1998 är det 20 år sedan!!! Time flies! Vi har ett jubileum, som måste firas -- men hur, det vet vi inte än. Enkäten, om resan, har givit till resultat att 23 par samt 17 singlar är intresserade och en klar majoritet för 1999. Då blir det muck vi firar men -- so what?

Resan -- om den blir av -- skulle alltså genomföras våren 1999. Vi återkommer, det är förenat -- inte bara med svett utan också med livsfara -- att ta sig till våra jaktmarker som Ni vet och charterbolagen har dragit ner på de resor, vilka är intressanta för oss. Vi återkommer!

KAMRATFÖRENINGSTRÄFF -- JUBILEUMSMÖTE

Närmast i tiden, av angelägna föreningsaktiviteter, ligger nu vår kamratföreningsträff våren 1998 -- närmare bestämt 9-10 maj och tillbaka till Tyteback! BOKA REDAN NU!

JULMIDDAG

En julfest avses, när detta skrives, ordnas i Stockholm -- preliminärt 12 december kl 1900 på Hasselbacken -- varill inbjudan skickas ut till Stockholmskretsen. Vill någon annan vara med -- ifall Du är i Stockholm i mitten på december och har hunnit få denna tining -- ring då någon av oss i styrelsen!

Under alla omständigheter önskar vi från styrelsen En God Jul och Ett Gott Nytt År!

Björn Lundholm -- 004

MEDLEMSNYTT!

Jubilarer

Vi säger det igen -- åren går... Ytterligare några som inskrider i mogen ålder. Följande ökenveteraner fyller 1998 jämna årlionden, som vi känner till.

80 år

Sture Ahlstedt	HQ/uli	14/7
----------------	--------	------

60 år

Bernt Berlin	STR-komp/stabsplut	20/5
Lennart Svensson	STR-komp/förplut	24/7
Kåbe Lidén	Batstab/pers	11/5

50 år

Gustaf Karlsson	1.komp/pårossto	23/2
Kurt Bergqvist	1.komp/1.plut	4/4
Lennart Andersson	3.komp/2.plut	14/6
Björn Hedberg	2.komp/2.plut	2/7
Roger Bergcahl	3.komp/1.plut	18/11
Anders Karlsson	STR-komp/sjvLu	30/7

Vi gratulerar i förväg och hoppas på kamraternas jubelrop, när det blir aktuellt!

Per Hallgren -- 180

Ökenkamrater på nya utlandskommanderingar

Tro det eller inte men vi har fortfarande ökenkamrater, som alltså anses tjänstdugliga för internationell fredstjänst, vilket är mycket glädjande.

Som tidigare nämnts (jfr. Sandpappret nr. 2, årg. 5) har Force Commanders ADC (HQ) under vårtid bärnere majoren Krister Lindholm, anlänt hem i somras bara för att snabbt därpå fortsätta ut igen -- till Hebron -- för civil övervakning åt SIDA. När detta skrives anges vår vän Krister vara på väg hem på nytt för att återgå i tjänst på SWEDIN den 10 november.

Vår kamrat Lars Larsson, då kock och STR-komplöjnings och överturir kustförför, är numera örlogskapten här hemma men tjänstgör för tillfället såsom monitor (civil observatör) i ECMM (EU-organ) i norra Jugoslavien.

Dåvarande serg på STR-komp/sjvto Stefan Romell tjänstgör, när detta skrives, som officer och militär observatör för UNTSO i Mellan Östern.

Walter Meijer - 017

=====

Nytt från

SWEDINT

SWEDISH ARMED FORCES
INTERNATIONAL COMMAND

FN - skilsmässa

GENOM TILLMÖTESGÅENDE FRÅN SWEDINT OCH SÄRSKILD RESEARCH AV FÖRFATTAREN HAR NEDANSTÅENDE REDOVISNING ÖVER FÖRSVARSMAKTENS LÖPANDE OCH PRELIMINÄRT FÖRESTÅENDE INTERNATIONELLA ENGAGEMANG KUNNAT LÄMNAS. REDAKTÖREN

FÖRSVARETS INTERNATIONELLA KOMMANDO. Som den observante läsaren torde märka har artikelvinjetten ovan förändrat utseende genom att benämningen centre utbyts mot command. Anledningen är att Försvarsmaktens kompetenscentrum för internationell fredsbevarande verksamhet har fått ökade samt mer komplexa krav ställda på sig, varför insatsresurserna ansetts behöva vara samlade under ett kommando -- Försvarets Internationella Kommando, SWEDINT. Omorganisationen av SWEDINT trädde i kraft den 1 juli i år och har nu större koncentration av ansvar samt ledning för att med kort varsel kunna genomföra internationella, fredsförmedlande eller humanitära uppgifter. Det ökande engagemanget i PFF-övningar gör att ett nyinrättat PFP Training Centre också ingår i kommandot. Första chef för det omorganiserade SWEDINT är förutvarande kustartilleriinspektören överste 1:gr Claes-Göran Hedén, vilken även har kustjägarefarenhet.

SWEDINTs uppgifter är i första hand att:

- rekrytera, utrusta, utbilda och understödja svensk personal för tjänstgöring i fredsbevarande samt humanitära missioner inom FN:s eller OSSE:s (Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa) ramar.
- utöva ledning av svensk personal samt svenska enheter avseende nationella angelägenheter.
- utbilda svensk, nordisk och annan internationell personal i stabsarbete samt "peace-keeping".
- organisera, utbilda och utrusta en snabbinsatsstyrka, SWERAP.
- sammanföra det svenska bidraget till nordiska FN-insatser.
- planera samt förbereda medverkan och träning inför olika former av PFF-aktiviteter (Partnerskap för fred).

SWERAP (Swedish Rapid Reaction Unit) kommer att utgöra den första svenska snabbinsatsstyrkan och ingå som en del av SHIRBRIG (Jfr. även Batch har ordet).

Uppgifter och organisation är som följer:

- Det mekaniserade skyttekompaniet skall innehålla en stab/trosspluton, fyra skytteplutoner (två med finsk byggda pansarskyttefordon = SISU/PASI, och två med pansarbandvagnar = PBV 302/skridfordon 90) samt en kvalificerad sjukvårdstropp.
- Fältarbetskompaniet skall omfatta en ingenjörpluton, en pluton för kvalificerad ammunition- och minröjning samt en maskinpluton med spitterskyddade arbetsmaskiner.

- ▷ Rekrytering av personal till den allra första snabbinsatsstyrkan genomfördes ur samtliga försvarsgrener under september-oktober. 3000 ansökningar har inkommit till 450 platser. Önskvärd bakgrund angavs vara väl meriterad, internationell tjänstgöring främst vid utlandsstyrkans förband.
- ▷ Efter genomförd utbildning tecknar personalen särskilda 12 månaders beredskapsavtal. Övning och om-sättning sker därefter årligen. Första snabbinsatsstyrkan skall vara utbildad samt insatsberedd 98-07-01. Under pågående beredskapsperiod kan sedan ej annan internationell FN-tjänstgöring (motsv) utföras.
- ▷ Snabbinsatsstyrkan skall kunna lämna Sverige med en mindre förtrupp inom 15 dagar efter regeringsbe-slut och med huvudstyrkan efter c.a 30 dagar. Här för skall den enskilde kunna inställa sig senast efter sju dygn på anbefalld plats.
- ▷ Prioriteringar vid uppbyggnaden av snabbinsatsstyrkan har fastställts till ledning, skydd, verkan, mörkerför-måga samt rörlighet.
- ▷ Förbandet skall kunna delta i fredsfrämjande operationer inom området från fredsbevarande insats fram till fredsframtvingande verksamhet utom öppet krig. Insatser i samband med civila katastrofer kan också före-komma.

UNSAM (United Nations Stand-by Arrangements System) utgör det nya beredskapssystem, vilket FN är i färd med att organisera. 70 nationer, däribland Sverige, har lovat medverka. Det är inom ramen för detta system, som SH RBRIG upprättas.

SHIRBRIG (se ovan) skall omfatta 4000-5000 man totalt från ett stort antal länder. FN:s generalsekreterare Kofi Annan invigde brigadens stabspolis. Köpenhamn/Hövelte, den 2 september. Ån så länge har Danmark, Kanada, Norge, Sverige och Österrike bidragit med officerare. Chef för brigaden är den danske brigad-generalen, Finn Saermark-Thomsen. Hela eller delar av brigaden avses vara klar till 1999 och kunna verka överallt i världen utom i polarområden, djungel eller öken! Senast 6 månader efter snabbinsats skall avlös-ningsrotation enligt nu gängse modell genomföras med FN-förband (motsv) av nuvarande art.

SFOR (Stabilization Force, under NATO-styre) i Bosnien-Hercegovina har alltför i uppgift att genomföra den militära delen av Dayton-avtalet. Nu gällande FN-mandat löper ut juni 1998. Den svenska bataljonen lämnade över ansvaret som lärmstyrka (Rapid Reaction Force, RRF) inom NordPol Brigade till den polska bataljonen 09-21. Ny svensk bataljon Sve BN / BA 09 har roterat in 1997-10-21.

Sverige bidrager med personal, om totalt 502 man, till brigadstab, brigadstabskompani, militärpolis-kompani svenska bataljonen BA10, logistikenheterna (underhåll) NSG och NSE, stabskompani NSG, samordnings-enheten NNUC samt underrättelseenheten SWENIC.

UNIPTF (United Nations International Police Task Force) i Bosnien Hercegovina är till skillnad från SFOR en internationell, uniformerad polisstyrka (Civpol) direkt underställd FN men disponeras av EU:s High Com-missioner, Carlos Westendorp (Carl Bildt efterträdare). Uppgiften är att övervaka den civila delen av Dayton-avtalet, vilket med andra ord innebär att kontrollera/granska lokalpolisen men också att utreda brott mot mänskliga rättigheter och att utbilda lokalpolisen. Sammanlagt bidrager Sverige med 50 poliser

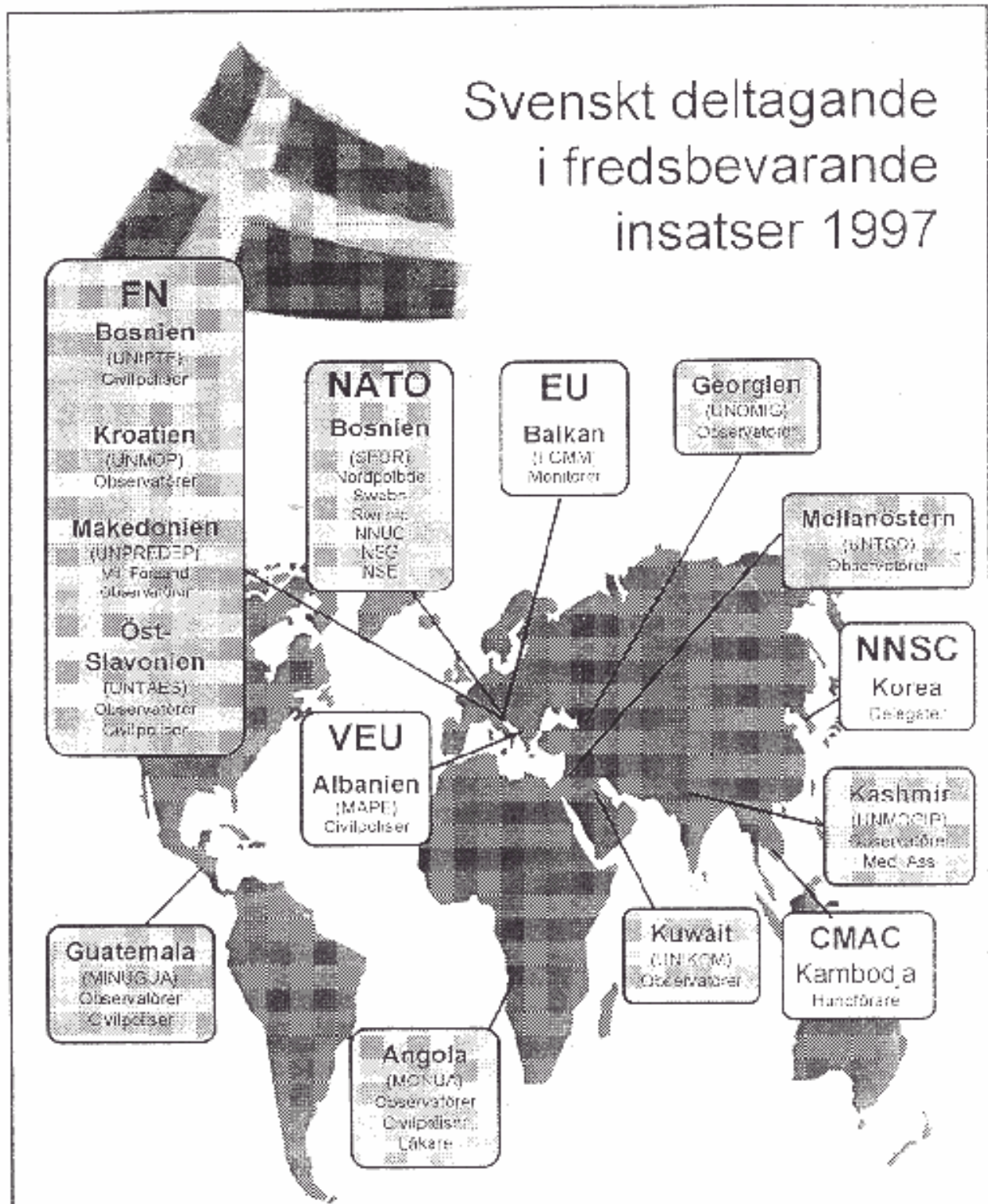
UNTAES (United Nations Transitional Administration in Eastern Slavonia) verkar i östra Kroatien. Uppgiften är att övervaka en överenskommelse "Basic Agreement" från 1995, vilken avser överföring av Öst-Slavonien från serbisk kontroll till kroatiskt styre. Missionen innefattar dels en militär observatörsdel MLF (Military Liqu-idation Force) om 720 man och en internationell, uniformerad polisstyrka (Civpol) om c:a 450 man. Huvuduppgift för MLF är patrullering och observation medan Civpol skall övervaka samt assistera den lokala polisen. Totalt medverkar Sverige med 5 militära observatörer och 10 polisobservatörer

UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment Force) i Makedonien har till uppgift att övervaka grän-sarna mellan FYRoM (Former Yugoslavian Republic of Macedonia) och FRY (Former Republic Yugoslavia = Serbien jämte Montenegro) samt mellan FYRoM och Albanien. Mandatet är, när detta skrives, förlängt till 97-11-30.

Missionen omfattar en amerikansk och en nordisk bataljon samt militärobservatörer (UNMO's) -- tillsammans under befäl av en dansk Force Commander, brigadgeneralen B. Sonemann. Den nordiska bataljonen, Nordbat1, står i skrivande stund under befäl av den finske översten Lauri Ovaska och räknar ett finskt skyttekompani jämte trosskompani och därtill ett skandinaviskt skyttekompani, SCANDCOY, om en dansk, en norsk samt en svensk pluton. Sverige bidrager totalt med 1 militärobservatör, 7 stabsofficerare Force HQ i Skopje och en skyttepluton på 32 man.

ECMM (European Community Monitor Mission) i forna Jugoslavien + Albanien har till uppgift att observera och rapportera "allt" till EU. Sverige bidrager f.n. med 8 monitorer, varav vår Lars Larsson är en

Svenskt deltagande i fredsbevarande insatser 1997

Ösigrerad översiktsskarta (sk1 - S7) från informationssektionen SWEDINT

Politik i MELLANÖSTERN

I FLERA NUMMER AV SANDPAPPRET HAR BESKRIVITS DEN FÖRSTA FN-MISSIONEN PÅ CYPERN OCH MOTSÄTTNINGARNA DÄR MELLAN GREKER SAMT TURKAR. VI HAR ÄVEN AVHANDLAT OMVÄNDA "ISLAMISKA KORSTÅG" MOT / I EUROPA. VI FORTSÄTTER HÄR MED ATT GRANSKA DET MODERNA TURKIETS ROLL I EUROPA OCH MELLANÖSTERN.

Under Första Världskriget kämpade den ottomanska stormakten, sultanatet Turkiet, på centralmakternas -- den förlorande parten -- sida. Ur askan reste sig bl.a. ett antal mer eller mindre fria arabstater och ett förminskat efter några år republikanskt Turkiet. Militären under generalen Mustafa Kemal -- så småningom kallad Atatürk -- tog makten successivt 1913-1923 i Turkiet för att göra landet till en modern, sekulär stat efter västerländskt föredöme, där islam endast skulle få utövas i det utom offentliga religiösa livet. Revolutionen, vilken samtidigt innebar befrielsekrig mot grekerna samt allierade på ockuperat turkiskt område men också förvärv av visstryskt och armeniskt område borta i öster -- i Kaukasien -- var populär hos folket. Sedan dess har den turkiska militären -- trots tidigt införd demokratisk författning -- bibehållit sin makt samt inflytande i betydande omfattning i det turkiska samhället. Vis av skadan 25 år tidigare förklarade sig Turkiet neutralt under Andra världskriget, då landet leddes av Ismet İnönü.

Snart efter detta krig utvecklades Kalla kriget och de båda traditionella fienderna, Turkiet och Grekland, tann plötsligt en gemensam farligare motståndare i Sovjetunionen biträdd av bl.a. satellitstaten Bulgarien. Denna situation resulterade i att de båda förstnämnda länderna 1952 samtidigt inträdde i försvarsförbundet NATO. Såsom allierade hade bägge staterna intresse av att den andra förblev västorienterad. Trots detta levde emellertid motsättningarna kvar och i samband med Cypernfrågan stärktes de på nytt.

Cypern hade erövrats av turkarna år 1571 och då i samband med ockupation samt civil bosättning infört ottomansk eller osmansk förvaltning. Turkcyprioter har alltid sedan dess utgjort en ganska liten andel av öns befolkning, vilken numera håller sig i runda ta: kring knappa 20 procent av en total på c:a 750 000 invånare. År 1878 hade Turkiet tvingats överlåta förvaltningen av Cypern till Storbritannien och 1925 hade Cypern erhållit status av brittisk koloni.

Uppgifterna om relationerna mellan öns båda befolkningsgrupper är motstridiga. En del menar att det tidigare hade rått fredlig samexistens mellan två folkgrupper, som i första hand hade känt sig såsom cyprioter samt i andra hand greker eller turkar. Dock hävdar somliga att den cypriotiska nationalkänslan aldrig hade dominerat över banden till moderländerna eller den religiösa lojaliteten och att den turkcypriotiska minoriteten alltid hade diskriminerats.

År 1959 uppnåddes en kompromiss avseende Cyperns status. Cypern skulle bli en enad stat, vars suveränitet eller oberoende skulle garanteras av Storbritannien, Turkiet samt Grekland gemensamt. I december samma år valdes ärkebiskop Makarios till Cyperns president och året därpå blev ön/landet formellt en självständig stat. Till denna utarbetade de tre skyddsmakterna gemensamt en författning, som de antog för den nya republikens räkning, utan att cyprioter själva medverkade! Författningen fastställde att Cypern hade två folkgrupper och reglerade noga förvaltningens samt parlamentets sammansättning. Presidenten skulle vara av grekcypriotiskt ursprung medan vicepresidenten turkcypriotiskt och denne skulle kunna stoppa vissa beslut genom sin vetorätt. Dessutom var bestämt att av de 50 parlamentsledamöterna skulle 30 procent vara turkcyprioter. En del höga poster inom armén samt vissa befattningar i administrationen skulle tillfalla turkcyprioter. Denna maktfördelning innebar överrepresentation till förmån för turkcyprioter och väckte misshag hos den grekcypriotiska befolkningen. (Forts. nästa sida)

CYPERN

Efter turkinvasionen 20 juli 1974 ockuperade turkiska armén i norr c:a 40 procent av Cypern (senare - Turkiska Republiken Nordcypern).

tiskt väpnat angrepp ledde till att 28 000 turkocyprioter -- de flesta från Nicosia -- flydde till öns norra del, där turkocyprioterna dominerade.

Cyperns nya nationella styre trädde i funktion i augusti 1960 efter att britterna hade härskat över ön i 82 år. Ganska snart och allt oftare kom det till motsättningar -- först politiska men så småningom även väpnade incidenter. Författningen inbjöd här till genom spärregler samt överrepresentation, vilka gynnade turkocyprioterna och avsevärt försvårade styrande enligt grekocyprioterna. Utvecklingen ledde till att grekocyprioterna tvingade fram en författningsändring 1963. Denna medförde dock inget lugn utan oron fortsatte -- i första hand genom turkocypriotiskt motstånd men även sådant från republiken Turkiet. I detta tidsskede var grekocyprioternas vapenmakt klart överlägsen turkocyprioternas sedan de senares politiskår hade avvärjats i överensstämmelse med den nya författningen. Ett grekocypriotiskt väpnat angrepp ledde till att 28 000 turkocyprioter -- de flesta från Nicosia -- flydde till öns norra del, där turkocyprioterna dominerade.

Sedan 1960 års konstitution hade upphört var öns styrelse enbart företrädd av grekocyprioter. Detta hindrade inte FN från att erkänna denna grekocypriotiska regim som den enda representativa. Situationen innebar att öns södra del -- där befolkningsmajoriteten utgjordes av grekocyprioter -- prioriterades i olika avseenden, varför oron steg än mer. FN beslutade att förhållandena på Cypern måste stabiliseras och Storbritannien gavs i uppdrag att organisera en fredsbevarande styrka. Denna kunde emellertid ej förhindra fortsatt våldsutveckling till vilken en expeditionstyrka på 20 000 man från Grekland starkt bidrog liksom insats av turkiska flygstyrkrakter. Nu förelåg stor krigsrisk mellan Turkiet samt Grekland men framtvingade USA:s president, Lyndon Johnson, vapenvila genom kraftiga påtryckningar på den turkiske premiärministern. Detta ingripande förhindrade uppenbarligen en turkisk invasion på ön.

Under 1964 och några år framåt stabiliserades läget på Cypern dels genom att turkocyprioterna minskade sina krav men också på grund av insats med fredsbevarande FN-truppor, UNFICYP (United Nations Peace-keeping Force in Cyprus), varom vi ju kunnat läsa en del tidigare i en artikelserie (Börn Lundholm) i några nummer av Sandpappret. År 1967 grep en militärjunta makten i Grekland. Juntan försökte åstadkomma en lösning av Cypernkonflikten genom kontakter med turkiska republikens ledning men denna ville ej komma till mötes. I stället råkade militärjuntan överraskande i motsatsställning till grekocypriotiska regimen under Makarios. Utvecklingen ledde till att grekocyprioterna genomförde raidföretag mot turkocypriotiska städer, varvid Turkiet hotade med flygattacker, vilket förmådde grekocyprioterna att inställa vidare operationer.

En period med växlingar mellan oro samt relativt lugn inträdde. I Turkiet uppkom en stark opinion för att man skulle hjälpa sina turkocypriotiska fränder. Turkiska regeringen ställde krav på att de grekiska trupperna skulle dras bort från Cypern samtidigt som omfattande förberedelser vidtogs för krig mot Grekland. Effektiva krigs-avvarjande förhandlingar genomfördes och man trodde ett slag att Cypernfrågan skulle kunna lösas. Så skedde dock inte. Ett skäl var att öns folkmajoritet, grekocyprioterna, var delade i två läger: dels de som ville anslutning eller återförening, enosis, med Grekland men också de vilka var trogna Makarios och ville ha ett självständigt av grekocyprioter styrt Cypern. En juntastödd grekocypriotisk kupp utöstes 15 juli 1974 för att stötta Makarios från presidentposten men han lyckades fly. Orsändigheterna bakom kuppen är oklara. Enligt vissa var kuppen en uppgörelse mellan Turkiet, Grekland samt USA.

Till president utsåg grekiska militärjuntan Nicos Sampson, som hade nära kontakter med grekocypriotiska EO-KA-guerrillan. Statskuppen hade varit blodig och sannolikt 700 cyprioter hade dödats under striderna. Redan den 20 juli invaderade -- på turkiska premiärministerns, Bülent Ecevit, order -- turkiska stridskrafter norra Cypern genom såväl landstigning som utflandsättning och besatte en relativt bred korridor mellan Kyrenia och Nicosia. Efter turkisk styrketillförsel samt ytterligare en framryckning, "muskelörelse", i augusti skapades den situation, som nu råder vad gäller Cyperns delning, varvid FN-trupperna på ön har grupperats i en smal öst-västlig buffertzonen mellan motståndarna (jfr karta ovan). Bortåt 200 000 grekocyprioter flydde söderut under striderna medan 60 000 turkocyprioter tog sig norrut. Turkiets invasion ledde även till militärjuntans fall i Grekland liksom återupprättandet där av civil demokrati. På sikt konfirmerades situationen politiskt och formellt genom att parlamentet -- för den norra av Turkiet ockuperade delen av ön -- i november 1974 utropade Turkiska Republiken Nordcypern, vilken dock enbart erkänts av Turkiet. Jag

återkommer i olika sammanhang nedan till Cypernkonflikten eftersom den är så central, att den har betydelse även för flera andra säkerhetspolitiska m.m. problem för Turkiet.

En annan -- eller snarare två, kanske tre -- av flera konflikter mellan Turkiet och Grekland utgör den om Egeiska havet samt territorialvattenfrågan, men också problemet kontinentalsockeln dvs havsbotten. Hur gränsen skall dras i Egeiska havet har varit en nästan kontinuerlig tvistefråga mellan trätobroderarna. En stor del av Greklands befolkning bor på öarna i eller vid kusten till aktuellt hav och är för sitt uppehälle beroende av havet, vilket grekerna i princip anser vara deras innanhav. Många av öarna ligger dock avsevärt närmare den turkiska kusten än det grekiska fastlandet samtidigt som största delen av Egeiska havet hittills varit internationellt vatten till vilket Turkiet är beroende av fritt tillträde för sin handel samt kommunikationer.

Territorialvattenfrågan är, som sagts, ett problem i sig och skulle mycket väl kunna utlösa en konflikt. Handelstrafik är visserligen tillåten också på annans territorialvatten men passerande fartyg är tvungna att följa territorialmaktens anvisningar. Då Egeiska havet har en nästan totalt grekisk arkipelag på i storleksordningen 2 380 öar så betyder det att turkiskt vatten f.n. bara utgör omkring 9 procent medan Grekland råder över hela 35 procent. Enligt FN:s säkerhetskonvention från 1985 har Grekland fullt rätt att utvidga sitt territorialvatten till 12 sjömil, vilket numera är vanligt. Så har ju ännu ej skett men skulle sådan förändring bli aktuell i framtiden skulle bara 26 procent av Egeiska havet utgöra internationellt vatten mot nu 56 procent. Innebörden vore dessutom att alla fartyg som lämnade turkiska hamnar måste passera grekiskt vatten. En grekisk havsutvidgning har därför av turkiska regeringen förklarats vara definitivt krigsanledning. Turkiet hävdar däremot själv 12 sjömil både norr och söder om turkiska huvudlandet, Anatolien.

De stora antalet öar i Egeiska havet är inte bara väldigt betydelsefulla för turistnäringen och som baser för fisket. Eftersom man funnit olja i Egeiska havet har varje ö -- även obebodd sådan -- ytterligare ökat i betydelse emedan territorialvattnet utgår från såväl fastland som öar. Här involveras ett kombinerat tolkrättsligt samt geografiskt/geopolitiskt problemkomplex kallat kontinentalsockeln med betydelse för vem som får utnyttja resurser på havsbotten.

Sammantaget torde nyssnämnda faktorer vara viktiga anledningar till att en allvarig militär incident uppstod i månadsskiftet januari/februari 1996 om en dittills obebodd ö -- Kardak på turkiska eller Imia på grekiska -- som både Turkiet och Grekland gör anspråk på. Örlogsfartyg från båda ländera cirklade hotfullt runt ön liksom att markstridskrafter från båda håll fanns på plats. Så sent som i början av oktober 1997 höjdes den politiska spänningen ånyo mellan Ankara och Athen, varvid som kulmen i slutet av månaden inträffade en ny marin incident, då ett turkiskt samt ett grekiskt örlogsfartyg kolliderade med varandra i Egeiska havet.

Till den militära hotbilden på lång sikt hör att såväl turkiska västkusten som alla kustnära grekiska öar utanför denna har väl befästa stödjepunkter. Turkiet har ställt upprepade krav på grekisk demilitarisering av de mest kustnära baserna med hänvisning till sin instängda situation medan grekerna framfört motsvarande synpunkter avseende turkiska kusten mot bakgrund av att Turkiet bedöms kraftigt överlägset i regionen.

Till denna bild kan dessutom läggas risken för en väpnad konflikt på Cypern våren 1998, då Turkiet hotat med militärt angrepp mot den grekocypriotiska södra delen, Republiken Cypern, om kontrakterade ryska leveranser av luftvärnsrobotar -- med räckvidd långt in i turkiskt luftrum -- sätts i verket. Turkiet har f.n. en expeditjonskår om 30 000 man på norra Cypern. Turkiska commandostyrkor sågs dessutom redan ha övats för insats mot robotinstallationerna.

Turkiet har emellertid flera andra svåra säkerhetspolitiska problem att hantera vars lösande ofta bedöms påverkas av de tidigare beskrivna. Sedan 1963 har Turkiet stegvis försökt komma in i EG/EU. 1985 ansökte landet om fullt medlemskap och har sedan fortsatt men stött på patrull. NATO-landet Turkiet reagerar mot att f.d. kommunistländer släpps före i kön och att det ej ens tas upp på listan. Dock existerar sedan 1996 en tullunion mellan Turkiet samt EU. Hösten 1997 utgör Cypern -- tillsammans med fem andra länder -- kandidatland till EU. Här avses hela Cypern.

Den turkiska positionen har hårdnat under innevarande senhöst. Turkiets nationella säkerhetsråd, där den inflytelserika militären dominerar har bestämt att framtvinga ett avgörande i EU-frågan. Antingen skall Turkiet under överskådlig framtid kunna räkna med anslutning eller annars lämna Euronapolitiken därhän. Utöver medlemskap för egen del förordar Ankara att Nordcypern erkänns såsom likaberättigad part med grekocypriotiska delen av ön. Detta innebär krav på federation. Beaktas inte Turkiets samt Nordcyperns krav i EU-frågan hotar Turkiet att oundera låta de turkiska trupperna kvarstanna på Cypern för gott och/eller införliva (fiska) i Nordcypern med republiken Turkiet. Även om Cypern accepteras som medlemsland dat så måste hela ön kunna anslutas, vilket ytterst kräver att alla ovanstående problem löses dessförinnan.

Med erfarenhet från hur framgångsrikt Tysklandsfrågan löstes talar man nu alltså om behovet av

Som ersättning för eventuellt EU-nej till Turkiets framtida anslutning samt osäkrare USA-stöd till Israel har ett påtagigt säkerhetspolitiskt närmande ägt rum de senaste åren mellan Turkiet och Israel, de två största militärmakterna i Mellan-östern. Behovet av samverkan är i högsta grad ömsesidigt. Är det israelerna som har tränat turkiska commandosoldater för attack mot kommande grekocypriotiska robotbaser på södra Cypern?

att lösa hela problemkomplexet kring nordöstra Medelhavet enligt principen "fyra+två". De "två" skulle vara huvudkonfliktparterna Turkiet och Grekland. De "fyra" vid förhandlingsbordet skulle utgöras av företrädare för EU, NATO, USA samt FN. EU:s närvaro betingas av att unionen på grund av Cyperns eventuella medlemskap är direkt inblandat. NATO behöver vara med då dess princip om integrerade kommandostrukturer dvs med chefer och staber blandade från olika länder liksom understödda stridskrafter från skilda länder under gemensamt befäl måste fungera -- och kanske är det enda som kan fungera i regionen. USA har intresse av att förhindra möjlig rysk etablering (jfr robotinstallationer) på Cypern liksom en gång på Kuba samtidigt som "ett lugnt Cypern" ger större handlingsutrymme i det ojerika Mellanöstern. FN slutligen har fredsbevarande styrkor på Cypern sedan 1954 och visar genom deltagande konflikters betydelse t o m långt utanför regionen. Ännu så länge har emellertid inget skett vad gäller "fyra+två-konferens" utan EU försöker lösa problematiken för sig och USA på sitt sätt fast Holbrooke lämnat Cyperndiskussionerna.

Om EU säger nej till turkisk anslutning (räcker med enbart nej från EU-staten Grekland) av tidigare nämnda skäl men också för turkarnas krigföring mot kurderna samt bristande demokrati och dito respekt för mänskliga rättigheter kan turkarna väntas söka trygghet i regionen med andra medel. Turkiet har ju näst USA NATO:s största armé och har numera ett mycket nära säkerhets- inkl försvarspolitiskt samarbete med den näst största militärmakten i Mellanöstern, Israel. Syrien är ju det arabland, som f.n. är Israels hätskaste fiende samtidigt som Syrien anklagas av Turkiet för att stödja kurdernas kamp i Turkiet, varför framtida gemensam turk-israelisk aktion ej kan uteslutas. Denna möjlighet synes medföra att Israels strategiska situation har ljusnat. Här inräknas också det långsiktiga hotet mot Israel från såväl mullommas Iran som Saddam Husseins Irak med kemiska massförstörelsevapen. Där förmodas Israel disponera sina kärnvapen som ett sista motmedel. Till saken hör att turkarna traditionellt har varit motståndare till araberna och turkarna betraktar själva sitt land som frontstat mot östern. Det är bl.a. inom denna idé som den mäktiga militären i Turkiet fortsätter att driva Kemal Atatürks tes om ett sekulariserat i viss grad muslimskt turkiskt samhälle. I det försvarspolitiska samarbetet har Israel åtagit sig att modernisera 54 turkiska F-4 Phantom jakt-attackplan (amerikansk konstruktion) för 600 miljoner USA-dollar. I gengäld får dessutom israeliskt stridsflyg -- med tanke på eget minimalt luftrum -- träningsflyga navigering m.m. över det vidsträckta turkiska territoriet. Detta noteras nog också med viss oro av Saddam Hussein. Vidare kan den inflytelserika judiska lobbyen i USA agera till förmån för Turkiet. Runt Kaspiska havet finns mycket olja i de närliggande turkspråkiga muslimska stater. Här växer Turkiets inflytande samt har det erbjudit sig svara för en oljepipeline till Medelhavet. Har det stormaktsambitioner?

FN

SPECIAL

NEDANSTÅENDE FRONTRAPPORT FRÅN VÅR VÄN OCH MEDARBETARE, KRISTER LINDHOLM, KOM REDAKTIONEN TILLHANDA FÖRST NÅR FÖRRA NUMRET AV SANDPAPPRETT VAR FÄRDIG FÖR DISTRIBUTION. VI BEDÖMER DOCK ARTIKELN SÅ VÄRDEFULL FÖR BELYSNING AV ANGOLAMMISSIONEN, SÅDAN DEN VAR FRAM TILL I SOMRAS, ATT VI GÄRNA INFÖR DEN I DETTA NUMMER. REDAKTÖREN HAR TILLÅTIT SIG EN EXTRA KOMMENTAR I EFTERHAND MED ANLEDNING AV DE STORA FÖRÄNDRINGAR, SOM GENOMFÖRDES SENARE PÅ SOMMAREN. REDAKTÖREN

RESEBREV FRÅN ANGOLA

SAURIMO 1997-05-27

--- När jag anlände Angola stationerades jag på en s.k. FN Team Site (TS) i en mindre ort, som heter Waku Kungo och ligger 185 km norr om Angolas näst största stad Huambo i centrala delen av landet. Efter två månader blev jag chef för denna TS, som bemannades av fem militära observatörer från Bangladesh, Guinea Bissau, Kenya, Ungern samt Sverige.

Uppgifterna var de vanliga -- att observera och rapportera. Dessutom utfördes ett antal utredningar om påstådda brott mot vapenvilan och Lusaka-protokollet. Eftersom vårt ansvarsområde omfattade både FAA (regeringssidan) samt UNITA-områden (Nationella Unionen för Angolas totala självständighet; red anm.) fanns mycket att göra. Största svårigheten var att komma i kontakt med ansvariga för UNITA, som hade grupperat sig långt in i bushen eller i bergsterräng omöjlig att nå utan helikopter. I Waku Kungo tillbringade jag min bästa tid i Angola. Lokalbefolkningen var trevlig och tillmötesgående trots brist på del mesta. Största problemet var bristen på sjukvårdsresurser. I området bodde över 100 000 människor och ingen läkare fanns att tillgå. Den katolska hjälporganisationen Caritas var dock på plats sedan 40 år samt gjorde/gör ett enastående arbete. Caritas nunnor/systrar var utbildade sjuksköterskor och utgjorde den enda sjukvårdsresursen i området. Det tidigare stora sjukhuset var förstört sedan kriget 1992.

Waku Kungo, som hade kontrollerats av regeringssidan, intogs av UNITA 1992 samt utsattes för regeringssidans flyganfall, varvid skolan träffades och 135 skolbarn dödades i en enda attack. De ligger alla begravda i anslutning till kyrkan. Numera kontrolleras staden på nytt av regeringssidan.

Sedan 11 januari är jag förflyttad till en stad som heter Saurimo, c:a 700 km öster om huvudstaden i Lunda. Saurimo är provinshuvudstad i Lunda Su-provinsen, vilken gränsar till Zaire (nu Kongo; red anm.). Det är en riktig byhåla med c:a 15 000 invånare. FN har här ett regionalhögkvarter för de 10 observatörsposteringar som finns ute i provinsen. Saurimo är en del av ett litet område, vilket behärskas av regeringssidan -- resten av provinsen kontrolleras av motståndsrörelsen UNITA. Provinsen är rik på diamanter och alla människor är mer eller mindre sysselsatta med att bryta, leta, köpa, sälja eller smuggla dessa ädla stenar. I hela Angola byts diamanter för c:a 800 miljoner US-dollar, varav UNITAs inkomster är c:a 300 miljoner. Regeringssidan tjänar endast c:a 150 miljoner och resten hamnar i fickorna på enskilda -- främst militärer samt civila på regeringssidan. Ett antal utländska bolag är engagerade bl.a. från Sydafrika, Storbritannien, Portugal och Belgien. Diamanthandlingen har gjort att kostnadsläget är skynligt.

Alla synes ha en massa dollar att roa sig med. En levande kyckling på marknaden kostar 50 US-dollar -- således över 350 svenska kronor. En stackars lök går på en dollar och lika mycket för en potatis. För ett ägg får man get två dollar. Du förstår säkert att jag inte tillagar några omeletter... Alla observatörer köper

sin mal i Luanda och tar med sig denna på flyget hit till Saurimo. Att åka bil från Luanda till Saurimo kan man inte göra beroende på sprängda broar eller minerade vägar.

FNs högkvarter har i Saurimo, där 30 militärer samt lika många civila jobbar, är inrymt i en f.d. skola och vbor i täl: utanför byggnaden. På min tidigare stationering i Waku Kungo (centrala Angola) var allt bättre utom att man här kan duscha sig med varmt vatten men å andra sidan finns det mycket malariamygg. Flera är sjuka samt går under behandling. Jag har klarat mig hittills och försökt att vara försiktig genom att äta malariaprofylax samt använda myggmedel. Många tycker om att få malaria för att få anledning att lämna denna nåla och åka till Luanda samt umgås med landsmän på högkvarteret där. Jag har aldrig mött en sådan brist på disciplin hos officerare under min tjänst i andra FN-missioner men så var det också andra länder som deltog i missionen... I alla skrivelser och instruktioner från högkvarteret i Luanda finns en punkt med på slutet, vilken talar om vad som händer om man inte följer instruktionen. Oftast är det fråga om hot om avdrag på traktamentet eller om stationering. Dock inte hemsändning, vilket borde vara det mest lämpliga.

Korruption och mygel hör till vardagen. De, enligt amerikanska kongressen, mest korrumperade länderna i världen Pakistan, Nigeria samt Indien (i nämnd ordning) finns representerade i denna FN-mission. Självt upplever jag (liksom många av mina utländska kollegor) särskilt indierna som svåra att ha att göra med. Många

indier uppfattas såsom arroganta och visar översittar-fasener -- särskilt mot officerare, vilka kommer från deras egen världsdal (Pakistan, Bangladesh, Malaysia). Speciellt illa uppför de sig mot kollegor från Afrika (Kenya, Zimbabwe, Zambia, Namibia, Senegal, Nigeria etc.) eller Mellanöstern (Jordanien, Egypten och Algeriet). Det är tydligt att de ser sig som kommande stormakt och vill gärna vara 'the big brother' för dem, vilka kommer från s.k. tredje världens länder.

Som jag tidigare konstaterat är effektivitet inte utmärkande för den här missionen. Jag har tagit som min uppgift att informera mina utländska kollegor, vilka gör sin första mission att FN:s fredsbevarande uppdrag oftast är betydligt mer effektiva än vad som presteras här i Angola. Många får en felaktig uppfattning om hur FN verkar. De flesta observatörer, som kommer från länder vilka är med i en FN-mission för första gången återvänder hem med en mycket negativ bild av FN.

Angola har tidigare varit portugisisk koloni fram till 1974. Därför kallas FN-missionen även MONJA. Red. är att repatriera samtliga bataljoner. Militära observatörer och civilpoliser (uniformerade; red anm) blir kvar. I augusti kommer en ny organisation att skapas, UNOMA (United Nations Observer Mission in Angola). dvs en ren observatörsmission med utökat antal civilpoliser. Militärobservatörerna skall minska från 350 till 86 från augusti. Jag är övertygad om att det blir en bättre lösning än hittills förutsatt att fredsprocessen går framåt trots de uppenbara brott mot vapenvilan som förekommer -- särskilt i Saurimoregionen. Dessa brott ser ut att fortsätta och även sprida sig till andra områden i Angola. Jag är mycket pessimistisk inför framtiden. Läget förvärras ständigt. UNTA har ju mist sin enda bundsförvant nämligen Mobutu i Kongo/Zaire. Regeringssidan kommer nog att ta tillfället i akt att göra upp med UNTA en gång för alla inom en nära framtid. Då hoppas jag att jag befinner mig utanför Angola.

Hälsningar

Planering pågår för att avveckla UNAVEM III (United Nations Angola Verification Mission III; red anm.) Avsikten

är att repatriera samtliga bataljoner. Militära observatörer och civilpoliser (uniformerade; red anm) blir kvar. I augusti kommer en ny organisation att skapas, UNOMA (United Nations Observer Mission in Angola). dvs en ren observatörsmission med utökat antal civilpoliser. Militärobservatörerna skall minska från 350 till 86 från augusti. Jag är övertygad om att det blir en bättre lösning än hittills förutsatt att fredsprocessen går framåt trots de uppenbara brott mot vapenvilan som förekommer -- särskilt i Saurimoregionen. Dessa brott ser ut att fortsätta och även sprida sig till andra områden i Angola. Jag är mycket pessimistisk inför framtiden. Läget förvärras ständigt. UNTA har ju mist sin enda bundsförvant nämligen Mobutu i Kongo/Zaire. Regeringssidan kommer nog att ta tillfället i akt att göra upp med UNTA en gång för alla inom en nära framtid. Då hoppas jag att jag befinner mig utanför Angola.

Krister Lindholm

ADC Force Commander under FN-bat 72 M mission

KOMMENTAR: UNOMA (även MONJA) uppgift är att fortsätta övervakningen av Lusakaprotokollets verkställighet. Demilitariseringen av UNITA (6000 man, radioutrustning och ammunition) samt ändring av UNITA propagandaradio Vorgan till neutral station har ej skett enligt föreskrifter, varför reduktionen av FN:s militära enheter t.v. framflyttats till december-februari. Tidigare beslut i FN:s säkerhetsråd trädde dessutom i kraft 31 oktober om internationellt reseförbud mot alla ledare i den angolanska guerillaledaren Jonas Savimbis organisation, UNITA. Förbud infördes även mot all flygtrafik till Savimbikontrollerade områden liksom all sorts underhåll eller reservdelslieferanser i avsikt att tvinga Savimbi till samarbete med angolanska regeringen. Rådet uppmanade även FN:s medlemmar att inte skicka representanter till UNITA:s högkvarter. Antalet militära observatörer är nu 90 och civilpoliser 345, varav svenska 3 respektive 20.

Bengt Hällkvist -- 050

ATT HA FULLGJORT MÅNST EN FN-MISSION ANSER MÅNGA VARA KRITERIET FÖR BEGREPPET FN-VETERAN. EN DEL ANSER DET BEHÖVS FLERA INSATSER FÖR ATT KRAVET SKALL UPPFYLLAS. EGENTLIGEN ÄR DET VÄL HUR MAN HAR FULLGJORT SIN INSATS, SOM AVGÖR OM MAN ÄR VÄRD HEDERSBENÄMNINGEN "FN-VETERAN"?

UTBILDNING I FN-KUNSKAP M.M.

UTBILDNING I FN-KUNSKAP

Ingressen ovan bör man tänka igenom. För egen del har jag ju "bara" fullgjort en mission -- en FN-bataljon. Därutöver har jag senare varit antagen som stf kontingentschef på ett Libanonsjukhus men därpå tvingats säga nej -- efter att först ha sagt ja. Jag hade således gärna velat genomföra åtminstone en mission mer än vår bataljon men jag får vara nöjd. I stället har jag genomgått utbildning i FN-kunskap under två sommarterminer på Linköpings Universitet. Sommaren 1996 läste jag och tenterade 1-5 poäng och i somras påbyggnadskurs 6-10 poäng. Första kursen gjorde vår stabsfotograf, Stieg Forsberg, en artikel över i förra numret av Sandpappret och här gör jag en komplettering genom ett elevomdöme om båda. Till första kursen kunde vem som helst anmäla sig -- sådan var det nog bakgrundemeriter, som avgjorde om man fick en av elevplatserna. Där var det trångt. Å andra sidan kunde ju vem som helst var som helst förra året följa Utbildningsradions kurs och sedan tentera. I min klass förra sommaren var jag ensam f.d. (FN-)officer men fanns därutöver ett par f.d. FN-soldater. Bland övriga deltagare i klassen på ca 35 elever från hela landet fanns också en hel del elever med annan internationell bakgrund av varierande art. Påbyggnadskursen var bara öppen för dem som på något sätt hade fullgjort utbildning och tenderat för 5 poäng.

Det fina med ovanstående utbildning var att man kunde i många fall själv avgöra var man ville kraftsamla sitt studieintresse antingen det nu var civilt eller militärt fredsbevarande. Detta innebar att jag lade ner mycket stort arbete på dels fredsbevarande operationer liksom fredsframtvingande sådana men också på folkrätt inkl mänskliga rättigheter. Givetvis fanns andra inslag så kunskapsbredden blev väl tillgodosedd. På vardera kursen skrev vi två hemskrivningar, där jag för min del arbetade enligt det nyss sagda. I samband med föreläsningar visades flera FN-filmer, som gjorts av vår stabsfotograf. Jag var glad att kunna vara kommentator: dels om fotografer -- att detta var hans fortsatta fredsarbete men också om innehållet, vilket krävde en del FN-militära kunskaper. Mitt eget fortsatta fredsarbete anser jag bestå i säkerhetspolitisk frilansjournalistik i en del dagspress och föredrag i folkrätt men även arbetet med vår egen tidning Sandpappret. Kan inte detta bidra till rätten att få kallas "FN-veteran"?

Foto: Gunilla Hallkvist

Författaren har som säkerhetspolitisk debattör i dagspress haft mycket stor nytta av vidstående utbildning

SEMINARIUM INFÖR FN:s GENERALFÖRSAMLING

Rubricerat seminarium genomfördes av Svenska FN-förbundet på UD/Rosenbad i Stockholm den 8 september tidigare i höst. Självt hade jag anmält mig som representant för vår kamratförening där också en mängd andra organisationer samt beslutsorgan hade deltagare. I våra stadgar §1 står utöver att föreningen ska upprätthålla och befrämja vårt kamratskap också "... samt att befrämja FN:s arbete". Sagt och gjort efter att ha informerat vår ordförande samt kassör tog jag mig till etablissemangen. På plats fanns även bl a nytilträdde chefen SWEDINT, överste i gr. Claes-Göran Hedén.

Dagen var fylld av kvalificerade föreläsare från FN-förbundet och olika departement -- mestadels utrikesdepartementet. Till de senare får väl även hänföras Svenges då nyigen avgångne FN-ambassadör, Peter Osvald, vilken suttit ordförande i FN:s säkerhetsråd en månad i somras -- spännande. Efter varje föreläsning vidtog en fråge- och diskussionslund, då ju huvudsyftet med tillställningen var att ge UD lite "ammunition" inför höstens generalförsamling. (Forts. nästa sida)

DU ÄR VÄLKOMMEN MED REKLAM I SANDPAPPET

Programöversikt jämte kommentarer

0900 1. SEMINARIET ÖPPNAS

0915 2. GEMENSAMMA VISIONER UNDER 1990-TALET'S KONFERENSER. Här talades om de stora FN-konferenserna såsom Miljökonferensen i Rio de Janeiro och Kvinnokonferensen i Peking/Beijing m. fl. FN-konferenserna har var för sig ett huvudtema men de har alla ändå en gemensam övergripande tråd – säkerhet (för nationer och individer).

Två huvudproblem gemensamma -- att genomföra konferensresultaten

-- att FN reformeras, framför allt på ländernivå

FN förbereder som organisation ett särskilt program för att manifestera skiftet till 2000-talet

0930- DET HANDLAR OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, KVINNORS EMPOWERMENT OCH REPRODUKTIV HÄLSA. Jan Mårtensson arbetade tidigare som undergeneralsekreterare med inriktning mänskliga rättigheter (MR) och att ökade resurser, bl.a. ekonomiska skulle överföras just till MR. Viktigt sådant steg togs på en stor MR-konferens våren 1990.

På 1990-talet har vuxit fram mycket framträdande MR-intressen (-åtgärder) i Sydostasien, Afrika men också Sydamerika. Detta har tagit industriländerna med överraskning. Samband mellan MR, demokrati samt utveckling oerhört betydelsefullt. MR-högkommissarie har tillsats av FN och visar MR-frågornas betydelse.

Kvinnokonferensen i Peking/Beijing kännetecknades särskilt av skillnaden mellan islamiska samt många katolska länder kontra andra även om viss förbättring hade skett jämfört med tidigare konferenser avseende kvinnors jämställdhet etc. I flera länder pågår i varierande utsträckning konkret bearbetning av Pekingkonferensens resultat. Kvinnofrågor avses framdeles involveras i andra ämneskonferenser och ej behandlas separat.

Katorkonferensen var den tredje i befolkningsfrågan var ingår barnafödande (reproduktion)

Fyra viktiga punkter på konferensen

-- syrsätter på befolkningstrågan (tydligt samband mellan en rad olika frågor). Denna har även en säkerhetspolitisk aspekt. Obs här bl.a. rekryteringsunderlag till länders arméer samt "etnisk rensning".

-- individen i centrum viktigare för individen att själv sätta gränsen för reproduktion.

-- kvinnans status (även under krig som kvinnlig combatant/soldat, militär chef eller våldsoffer/våldtäkts-)

-- reproduktiv hälsa och rättigheter.

- 1023

1050- DET HANDLAR OM FATTIGDOMSBEKÄMPNING, MILJÖSKYDD OCH BOENDE. Sociala toppmötet i Köpenhamn belystes. Mötesorsak att en så stor del av världen är fattig, vilket också innebär stora säkerhetsproblem slater emellan (krigsorsak) eller som upphov till revolutioner.

Viktiga stötpar

-- kampen mot fattigdom

-- produktivitet

-- den sociala sysselsättningen, integrationsfrågan (bl.a. synen på invandrare)

Resultatet i Sverige blev en stor konferens 1996 och riktade sig till kommunerna (betydelsefullt för fortsatt spridning). Internationellt har berörd FN-kommission vuxit i betydelse. Nu har sociala frågor lyfts upp på ett högre plan i Europarådet, vilket ökar dess betydelse. EU hänvisar till Europarådet i dessa frågor.

Hållbar utveckling viktigare än enbart miljöarbete. Innefattar långsiktigt och trovärdigt arbete för såväl nationers som individers säkerhet samt överlevnad. Krigföring miljöhot: flygbombardang, artilleribekämpning mot bebyggelse och natur men också Saddams Husseins votlösa kampmetod i Kuwaitkriget med anlagda oljestorbränder och dithörande enorma oljeödmålar.

Hithörande frågor avhandlades med viss framgång på FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro år 1992 (Agenda 21) till stor beroende på Kalla krigets slut och bör nu följas upp i globaliseringslinjen f.v.b. enligt agendan. Sverige arbetar i FN mycket med nushållning med resurserna inkommit vad gäller färskvatten. I denna fråga kan beaktas att Turkiet håller "tummen på gatan" på sina presumtiva motståndare Syrien och Irak genom dammbyggnader samt flödeskontroll av floderna Eufrat och Tigris på turkiskt område. Obs även färskvattenfrågans betydelse för Israel och Jordanien (floden Jordan m.m.)

-1910 Avhandlades Andra Boendekonferensen i labetal i Istanbul juni 1996

10 LUNCH

1410-

FRÅGOR PÅ GENERALFÖRSAMLINGENS DAGORDNING. USA ska under de närmaste 2-3 åren betala tillbaka sina skulder till FN (119 miljoner US-dollar) enligt utrikesminister Madeleine Albright. Viktigt för att bl.a. stärka FN:s ekonomiska resurser vid genomförande av fredsbevarande operationer etc.

Kofi Annans reformprogram det mest genomgripande i FN:s historia. I mediaintervjuer har generalsekreteraren framhållit att FN ej har möjlighet att leda/genomföra fredsframtvängande operationer (=anfallsoperationer med flyg, artilleri och pansar jämte offensiv underrättelsetjänst), vilka därför bör överlåtas till regionala organ typ NATO (jfr IFOR, SFOR). Däremot skall FN fortsätta med fredsbevarande operationer men förkorta insatstiden (SHIRBRIG).

Påpekades generalsekreterarens invigning SHIRBRIG nya stabsplats utanför Köpenhamn 2 september (jfr sid 7 detta nummer).

MR hänför sig till all mänsklig samvaro -- därför inget speciellt ansvarsområde, dock viktig övervakningsuppgift för framtida stf generalsekreterare. Den senares uppgifter avsågs diskuteras under höstens generalförsamling. Vidare stärks MR-kontoret i New York. Högkommissarien för MR är tänkt få en bitr högkommissarie enligt Kofi Annan.

-1505

1510-

SVERIGE I SÄKERHETSRADET. Före FN-ambassadören Peter Osvald angav att "dolda veton" är mycket vanliga i säkerhetsrådets arbetsmetoder. Stormakterna förklarar i förväg (inofficiella försammantråden, korridorsnack dvs lobbyverksamhet) att de inte kan ställa sig bakom det eller det förslaget. Storbritannien är inför detta den stora mästaren bland procedurreglerna och godkänner enbart beslut (eller veton), som avgörs i särskilda rummet (för säkerhetsrådets officiella möten). De afrikanska staterna tvingade Kina genom lobbyverksamhet att avstå från veto mot kraftfullt FN-agerande gentemot Kabilia, när denne tagit makten i Kongo/Zaire.

Sanktionsvapnet kanske minskar i användning, därför att det ofta drabbar fel part(er). Jämför Irak. Å andra sidan föreligger brist på alternativ.

Det finns ännu ingen enhetlig EU-politik i säkerhetsrådet och Storbritannien samt Frankrike är motståndare härill.

Vängrupper spelar stor roll i säkerhetsrådet och kan ha olika sammansättning. När det gäller Angola är det nästan bara USA, Ryssland samt Portugal, vilka driver frågor relaterade till Angola. I Jugoslavienträgor har Sverige blivit en av de fasta "vännerna" genom långvarigt, energiskt engagemang. Detta bidrog till att Sverige invaldes i FN:s säkerhetsråd. En annan orsak till det senare är enligt Osvald att Sverige saknar en målmedveten storstrategisk arbetsplan till egen fördel.

Sista halvtimmen redovisade Robert Rydberg, UD:s ordförande för global säkerhet, för olika framtidsperspektiv i FN-verksamheten. Därförinnan påpekade han att Sverige drivit en resultatnriktad politik i säkerhetsrådet och anser ej detta vara en plats för politiska utspel. Detta har uppskattats av andra icke-permanenta medlemmar i rådet.

Viktiga punkter för svenskt agerande i säkerhetsrådet;

- lidigt ingripande/helst förebyggande inför konflikthot
- samverkan militärt - civilt (bl.a. flercivilpoliser)
- humanitära frågor stora betydelse (MR ej enbart för stater utan också enskilda)
- uthållighet i en operationsmission

Den första och tredje streckpunkten ovan angavs sannolikt vara de två viktigaste framtida frågorna för Sverige.

Framtida problem:

- * 12 juni 1998 upphör FN:s mandat för SFOR.
- * Januari 1998 upphör FN:s övervakningskontroll av Östslavonien (östra Kroatien).
- * Vilken blir FN:s roll i valet i Kambodja?
- * Stora sjöregionen i Centralafrika (Rift Valley) är en mycket explosiv miljö
- * Angola behöver följas. UNITA har till november (jfr Resebrev från Angola jämte Kommentarer sidan 14) fått ultimatum att besöka FN:s samarbetskrav.
- * Sudan
- * Mellanöstern

Positiva områden.

- * Västsehera
- * Tadjikistan

Kina har flera gånger haft behov att visa en självständig hållning. Osäkerhet om konsekvenser. Från januari 1998 väntas Brasilien bli en av fem nya "ernåstater" i FN:s säkerhetsråd.

-1615

FREDSKAMP -Medicin

HÄR FÖLJER EN NY ARTIKEL MED ANKNYTNING TILL KRIGSMEDICIN. FÖRFATTARE OCH EXPERT PÅ SITT OMRÅDE ÄR EN AV VÅRA DÅVARANDE DUTY OFFICERS I VÅR BATALJONSSTAB, PER-OLOF MICHEL. P-O ÄR NUMERA LEG. LÄK. OCH FÖRSVARSOVERPSYKIATER MED MAJORS GRAD OCH HAR MED DENNA BAKGRUND TJÄNSTGJORT SÅSOM STABSLÄKARE PÅ EN BOSNIENBATALJON, VILKET VI NÄMNT I TIDIGARE NUMMER AV SANDPAPPRET. REDAKTÖREN

OM STRESSREAKTIONER I STRID

Bakgrund

Människan har genom årmiljonerna ärvt förmågan att vid hot om fara reagera med en stressreaktion som förberedelse för kamp eller flykt. Mardrömmar hos soldater finns beskrivna redan under antiken. Under de senaste 150 åren har soldaternas reaktioner beskrivits på olika sätt beroende på aktuell kunskapsnivå. Att stressreaktioner i strid har betydelse visar sig av statistiken från Andra världskriget och framåt. Statistiken visar att andelen soldater med stressreaktioner utgjordes av mellan 5 till 25 procent av alla medicinska avgångar i strid.

Det typiska för stressreaktionerna är interaktionen mellan miljö och människan. En stressreaktion är således resultatet av en krock mellan faktorerna i en viss situation och den uppsättning personfaktorer, som den drabbade individen bär med sig. Viktiga faktorer i situationen är hur klar och hur påverkbar den är. Klarheten och påverkbarheten kommer att i strid vara avhängigt av soldatens utbildning, motivation, erfarenhet, aktuellt ledarskap samt hur striden ser ut och var den kommer att äga rum. De personfaktorer, som anses viktiga är framför allt hur man tolkar och bemästrar de faror som hotar en.

Om man kommer att utveckla en svårare stressreaktion eller ej avgörs av ett flertal faktorer. Dessa är bland annat: arftlig biologisk sårbarhet, uppväxtförhållanden och aktuell livssituation. De flesta, som drabbas av ett psykiskt trauma, går igenom krisens olika faser: först chockfasen sedan reaktionsfasen, bearbetningsfasen och slutligen nyorienteringsfasen.

Stressreaktioner i strid utgörs av *normala stressreaktioner* och *svårare stressreaktioner*. Det viktigaste skälet till denna uppdelning är att de normala tillstånden omhändertas inom ramen för det vanliga ledarskapet och ingår därmed i den ordinarie personaltjänsten -- medan de svårare reaktionerna hamnar inom ramen för sjukvårdstjänsten.

Normala stressreaktioner

De normala stressreaktionerna består av förstridssyndromet, den akuta stressreaktionen samt kumulativ stress. Förstridssyndrom är benämningen på det tillstånd med psykosomatiska klagomål, som en del soldater uppvisar inför förestående strid. Kumulativ stress är, som namnet antyder, en ansamling av kronisk stress under en längre tid ledande till maktlöshet, ilska och frustration. Den vanligaste stressreaktionen är den akuta stressreaktionen, vilken beskrivs nedan.

Akut stressreaktion

Denna reaktion är egentligen den gamla flykt- eller kampreaktionen, som vi ärvt från våra förfäder. Rent fysiologiskt sker en aktivering av det autonoma (självständiga) nervsystemet, vilket leder till en utsöndring av stresshormoner. Dessa hormoner ger sedan upphov till en del av de symptom, som utmärker den akuta stressreaktionen. (Forts nästa sida)

De vanligaste kroppsliga symtomen vid en akut stressreaktion är: hjärtklappning, svullningar, damningar och skakningar, muntorrhet, andningssvårigheter och obehag från bröstet, magbesvär samt muskelspänning. De psykiska symtomen domineras av: yrsel, osäkerhet, svimningskänsla, överklighetskänsla, irritabilitet samt rädsla för att tappa kontrollen eller för att dö. *Tänkeverksamheten* kan påverkas bland annat på så sätt att ens förmåga att uppfatta vad som sker runt omkring en begränsas -- man får då s.k. "tunnelseende". Förmågan att tänka kreativt och minnesfunktionerna försämras. Många drabbade beskriver hur de blir förvirrade eller får svårt att koncentrera sig. Den akuta stressreaktionen avklingar i normala fall inom några timmar efter det inträffade.

Svårare stressreaktioner

Om de ovan beskrivna normala stressreaktionerna är uttalade och inte hanteras på ett bra sätt föreligger risk för att man kan utveckla svårare stressreaktioner eller andra allvarigare psykiska störningar.

Ett exempel på en svårare stressreaktion är *Post Traumatic Stress Disorder (PTSD)*. Den som drabbats av PTSD har varit utsatt för en *belastande händelse* av exceptionellt hotande eller katastrofal natur. Det föreligger dessutom ett upprepat återupplevelsande i form av mardrömmar eller plötsligt påkomna minnesbilder av händelsen, så kallade "flashbacks". Vidare försöker den enskilde bemastra återupplevelandet genom *undvikande* av omständigheter, som påminner om händelsen. Slutligen kan det föreligga minnesluckor för viktiga aspekter av traumat, sömnsvårigheter, aggressionsutbrott, koncentrationssvårigheter eller ljudkänslighet med sprittighet.

Den som drabbats av en svårare stressreaktion eller andra allvarliga störningar bör så snart som möjligt genomgå en medicinsk undersökning och bedömning för ställningstagande till fortsatt behandling.

Behandling

Omhändertagande vid förbandet

Omhändertagandet av akuta stressreaktioner är en ledarskapsfråga. Det åligger varje chef att tillse att hans personal får ett adekvat omhändertagande. Ett bra sätt att höja tröskeln för stressreaktioner är att i förväg genom utbildning av all personal öka kunskapen om de olika stressreaktionerna och hur man skall hantera dem. Grundprinciperna för omhändertagandet är *snabbhet, närhet, enkelhet och förväntan*. Med detta menas att man så snabbt som möjligt och nära platsen för traumat skall omhänderta individen med enkla medel och med hög förväntan om att han eller hon snart skall återhämta sig.

Vedant beskrivs omhändertagandet vid arméförband. I marinen och flygvapnet sker mottagandet i motsvarande nivåer.

De flesta soldater kommer i strid att drabbas av en akut stressreaktion, som i normalfallet går över av sig själv, när det hotfulla i situationen försvinner. Inom gruppens ram tar man hand om hand om varandra genom *kamratstöd*. Om möjligt genomför plutonchef så kallat *avlastningssamtal* med drabbade grupper.

Om den akuta stressreaktionen inte går över inom två dygn efter det att striden är över eller om den drabbade visar tecken på svårare stressreaktioner skall gruppchef rapportera detta till plutonchefen. Denne avgör sedan om soldatens funktionsförmåga är sådan att han kan vara kvar eller om han skall föras till kompanisamlingsplats för fortsatt handläggning inom kompaniets ram av kompanisjukskötare. Soldaten bör få komma bort från striden och vila några timmar eller något dygn för att sedan återgå till plutonen. Han kanske under tiden kan hjälpa till med andra uppgifter. Ibland måste man ordna så att den drabbade har ständig tillsyn.

Kamratstöd

Kamratstöd är den första åtgärd, som vidtas för att stödja den som drabbas av en svår påfrestning. Det kan betecknas som en psykisk första hjälp. Syftet är att initialt stötta den drabbades egna återhämtningsresurser och därigenom hjälpa till att få ordning på kaotiska tankar och känslor. På så sätt kan han eller hon börja att psykiskt orka bära konsekvenserna av påfrestningen. Kamratstöd genomförs så att man i huvudsak lyssnar och försöker vara både ett bokstavligen och ett psykiskt stöd för den drabbade. Sträva vid samtalen: att hjälpa den drabbade att: acceptera de känslor och symptom som visar sig, acceptera verkligheten så som den ändrats efter traumat, identifiera fungerande sidor och resurser hos sig själv, inte börja klandra andra, acceptera stöd och hjälp samt att så småningom återgå till sina uppgifter.

Som hjälpare skall man undvika: att prata för mycket själv, att ge goda råd, att överbeskydda, att lösa den drabbades alla problem eller att understödja anklagelser mot andra. (Forts. nästa sida)

~~~~~

(Forts. Från **STYRELSEN**)

ADRESSÄNDRINGAR

031 Håkan Jeppsson

114 Leif Willman

Öra Förstadsgatan 33 B 5 tr

- Röds Junoslig 6

212 12 MALMÖ

423 34 TORS-LANCA

19

Foto: Okänd ur Bat 72 M

Artikelförfattaren (på bilden) menar att kamratslöd kan betecknas som en psykisk första hjälp. Redaktören

Avlastningssamtal

Med avlastningssamtal menar man ett strukturerat samtal efter traumatiska upplevelser t.ex. efter att ha varit i strid. Avlastningssamtalen kan ske gruppvis eller individuellt. Det genomförs (självklart endast om situationen så medger) samma dag, som striden ägt rum. Tidsåtgång är ungefär en timme. Ansvarig är respektive plutonchef, kompanisjukskötare och i undantagsfall framskjuten fältpsykiatri eller personalvårdsresurs kan eventuellt hjälpa till.

Syftet med samtalet är: att reducera konsekvenserna av stressreaktionerna (både de kroppsliga som de tankemässiga och känslomässiga) att påskynda återhämtningsprocessen, att mobilisera resurser hos den enskilde och i gruppen samt att undersöka behovet av ytterligare hjälp. Detta uppnås genom att man får möjlighet att ventilerat sina egna känslor men också höra de andras berättelser. Därigenom inser man att ens egna reaktioner inte är unika.

Avlastningssamtalet genomförs så att man först försöker rekonstruera hela händelseförloppet noggrant genom att var och en berättar om hur han eller hon uppfattade det hela. Sedan utforskas sinnesintrycken hos var och en orcentligt. Här är förutom synintrycken också lukt- och hörselintryck viktiga. Därefter går man igenom var och ens tankar och känslor kring det inträffade. Det gäller här för den som leder avlastningssamtalen, att vara lyhörd så att möjlighet ges till utlopp för både ilska, känsla av tillkortakommanden (misslyckanden red anm.), skuld-känslor och gråt.

I slutet av samtalet understryker samtalsledaren det normala i reaktionerna. På så sätt förstår den drabbade att han eller hon inte är på väg att bli tokig. Deltagarna förbereds också på de reaktioner, som kan komma både på kort och lång sikt såväl som på de resurser, som finns, om det skulle finnas behov av uppföljning. Ledaren kan också under samtalets gång göra en värdering av vem -- eller vilka -- som behöver fortsatt individuell uppföljning efteråt.

Vidare omhändertagande

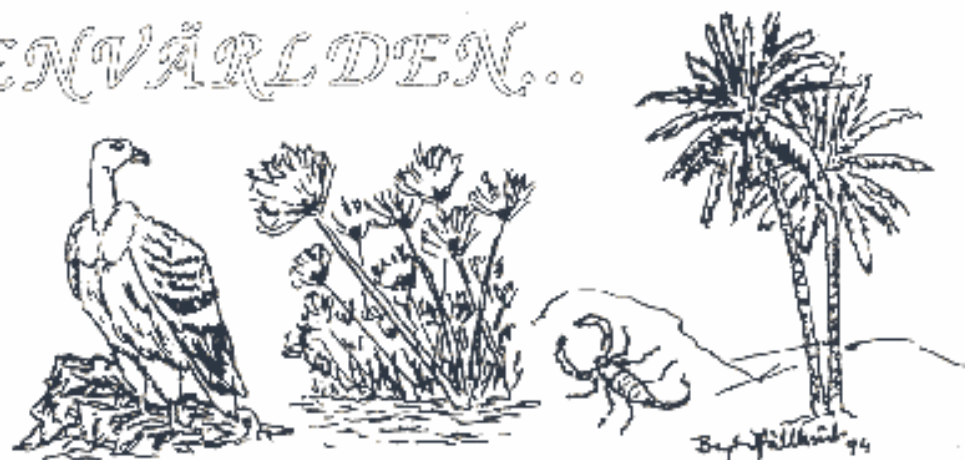
De, som bedöms lida av svårare stressreaktioner, avtransporteras till förbandsplats för läkarbedömning. Läkare skall bedöma huruvida den drabbade skall föras till förbandet, till akutsjukhus eller till fältpsykiatri som finns i varje brigad (motsv.). Till akutsjukhus förs alla, som inte bedöms kunna återvända till förbandet. Till fältpsykiatri förs de, som bedöms kunna återvända till sitt förband inom en vecka.

Per-Olof Michel -- 007

REDAKTIONELLT I Om Du som läsare vill skicka in synpunkter på föreningsangelägenheter eller berätta något från i första hand Mellersta Östern eller något annat med FN-anknytning (motsv.), så är Du välkommen med en insändare om helst inte över 1 maskin-/datorskriven sida -- inkl. ev. bild med uppgift om upphovsmannen. Skriv med rubrik "Skrivet i sanden" till tidningens redaktör under adress enligt sida 2. Insändare och artiklar måste **postas senast måndagen 1998-03-23.** Redaktören

ÖKENVÄRLDEN..

SOM TRADITION BRUKAR VI UNDER OVANSTÅENDE VINJETT I VARJE NUMMER AV SANDPAPPRETT ÅTERKOMMA MED EN BESKRIVNING AV FACTA OCH/ELLER FICTION OM ETT DJUR ALTERNATIVT EN VÄXT, SOM FINNS/FUNNITS I SINAI ELLER EN STJÄRNBILD DÄROVANFÖR MED ARABISK ELLER ANTIK EGYPTISK ANKNYTNING

SKÖNHET I FLERA SKEPNADER

Egyptens konungar, faraonerna, är välkända -- men varifrån kom de? Den grekiska sagoskatten ger ett av många svar.

Det var en gång en vacker prinsessa i landet Argos (del av Grekland). Hennes namn var Io. Zeus, överguden, en notorisk kvinnojägare fattar tycke för henne. Med allehanda knep fördr han den oskuldsfulla Io. För att dölja sina förhållanden insveper han lunden, där det hela försiggår, med ett moln. Hera, Zeus' svartsjuka maka (och syster!) anar dock oråd samt lär däråt. Zeus förutser detta och för att slippa en kraftfull avbasing förvandlar han Io till en vacker ko. När Hera anländer spelar hon dum och frågar vem den vackra kon är. Zeus skruvar besväret på sig samt krystar fram att kon alstrats direkt ur marken och att den inte har någon ägare. Hera ber då att få kon som gåva. För att komma ur situationen och slippa fler besvärliga frågor låter Zeus motvilligt Hera få kon. Hera är dock fortfarande misstänksam. För att inte Zeus oöverbakat skall komma åt kon låter Hera sin tjänare Argus bevaka den. Argus är en jätte med hundra ögon, som aldrig blundar samtidigt (därför "Argusögon").

Zeus drabbas emellertid av dåligt samvete för att han försatt Io i en svår situation. Han sänder därför sin son, guden Hermes, för att döda Argus och befria Io. Hermes (romarnas Mercurius, varav merkantil m.m.) är en listig samt påhittig krabat. Han är skyddspatron för köpmän (merkantil) men också för tjuvar, bedragare och skökor. Därmed inte sagt att de fyra "yrkens" är likvärdiga -- eller? Hermes förklädd till herce sover Argus med sin hordelöjt, varpå han dödar jätten så att Io kan fly.

Hera blir givetvis rosenrasande men innan hon hämnas samlar hon Argus' ögon och fäster dem på sin symbolfågels (påfågeln) stjärnfjädrar. Som hämnd låter hon en jättebroms jaga Io runt Medelhavets östra till hon når Egypten. Men då tycker gudarnas samlade råd att det får vara nog: Io skall inte längre behöva lida för att Zeus "gjort bort sig". Io återfår sin mänskliga skepnad samt föder sin och Zeus' son, som blir Egyptens förste konung. Den egyptiska modergudinnan, Hathor, avbildas ofta med kohuvud!

Ios tredje skepnad kan Du själv se om Du går ut en stjärnklar kväll och finner planeten Jupiter (romarnas namn på Zeus). Under hela 4. kvartalet 1997 står Jupiter lågt i söder till sydväst på kvällen. Den lyser med starkt och fast sken. I en vanlig fältkikare kan man se Jupiters fyra galileiska månar -- om inte någon/några av dem befinner sig bakom planeten. De kallas galileiska för att astronomen Galileo Galilei upptäckte dem år 1610.

Io heter den måne, som svävar närmast Jupiter. Två andra heter Callisto och Europa, vilka båda har namn efter två av Zeus' otaliga erövringar bland vackra kvinnor. Callisto förvandlades av Hera till en björn som återfinns i form av stjärnbilden "Stora Björnen" -- också kallad "Karlavagnen". Europa bortfördes av Zeus i skepnad av en snäll och vacker tjur. I ändelsen har åskådliggjorts av Carl Milles med skulpturen "Europa och tjuren" i Halmstad. Den fjärde månen heter Ganymedes efter gudarnas servitör som serverade nektar och ambrosia i Olympen. Än idag kan man stundom höra kroggäster titulera servitören som "ganymeden". 21

Månen Io är något större än vår måne och är vulkaniskt aktiv med en yta av svavelföreningar. Io har en 36-timmars "puls", då ytan höjs och sänks något hundratal meter – ett slags "tidvatteneffekt" orsakad av Jupiters attraktionskraft.

Io genomgick sannerligen en märklig "karriär": från förförd oskuld till plågad ko, återuppriktad såsom stammoder för det gamla Egyptens konungar, faraoner, samt slulligen ständigt föjeslagare till sin förförare, pulserande av hans dragningskraft och med ett glödande inre. En skönhet i flera skepnader.

Enligt den grekiska gudagan var Zeus tvungen med anledning av hustruns (Hera) svartsjuka att förvandla den oskuldsskilla prinsessan Io till en ko. Jfr vidstående skiss av den antika egyptiska modergudinnan, Hathor. Redaktören

Alv Svensson -- 003

+++++ DENNA GÅNG RÖR VI OSS MED VÅR FÄRDLEDARES HJÄLP FRAM OCH ÅTER GENOM ÅRTUSENDENA MEN OCKSÅ MELLAN SAMARIEN ELLER VÄSTBANKEN/PALESTINA OCH LANDET GOSEN ELLER NILDILTAT. RESORNA I TID OCH RUM ÄR TYVÄRR INTE ENBART TURISTRESOR. EXEMPLEN FÖRSKRÄCKER. REDAKTÖREN

UTGÅNGSPUNKTEN ÄR NABLUS EN STAD MED DRAMATISKT FÖRFLUTET, I GAMMALTESTAMENTLIG OCH NYTESTAMENTLIG TID -- OCH NU...

Ofta hör vi i radio och TV om oroligheter i staden Nablus. Kanske har vi litet övert att placera den platsen för det är sällan man nu kommer dit p.g.a. oroligheter. Vi hör om stenkastningar och om någon, som har blivit beskjuten -- antingen av palestinier eller israeler. Staden ligger c:a 6 mil norr om Jerusalem, på huvudvägen norrut mot Nasaareth och Tiberias (sistnämnda stad vid sjön Genesareth).

Jag skall försöka nedan att i ett nötskal teckna lite historia.

För c:a 3700 år sedan (i 700 år före vår tideräkning) bodde i Nablus' (Sikem, som platsen hette då) trakter en storshek och nomad, patr arken Jakob. För att få vatten till sina hjordar lät han sina slavar gräva en brunn 29 meter djup samt 2 meter i diameter. Den var också om sorgsfullt murad och håller vattnen än i denna dag.

22 Jakob fick tolv söner -- näst yngste hette Josef och var facerns älsklingsbarn, med favorit-

hustrun, Rakel (Jakob hade fyra fruar). Eftersom Jakob var nomad hade han stora hjordar. Sönerna var "getarpojkar" och torde fårsköckarna fram och tillbaka över landområdena. Jämför här med samerna, vilka driver sina renhjordar långa sträckor.

Högplatån norr om Nablus/Sikem var lämplig belesmark och dit kom fårhjordarna. Jakob, som behållit Josef hemma, sände iväg honom de ca 3 milen norrut till bröderna för att höra efter hur de hade det. Avundsjuka hade uppstått bland bröderna eftersom Josef fick så många fördelar av sin far. De beslutade att göra sig av med honom, kanske dräpa honom -- men kom överens om att slänga honom i en brunn. Vid tillfället kom "israelitiska köpmän" (dessa förfäder till araberna) och han såldes till dessa. Fadern fick budskapet att Josef blivit dödad av ett vilddjur.

Josef kom till Egypten såsom slav, blev där falskt anklagad för våldtäktsförsök på hustrun till Faraos, dvs kungens, chef för livvaktstyrkan och därför satt i fängelse. När Faraos hade konstiga drömmar om feta och magra kor samt feta och magra ax, som åt upp varandra -- tydde Josef drömmarna. "Det kommer sju goda år -- sedan sju katastrofår. Lagg upp förråd!"

Detta var så överraskande för Faraos att han gjorde Josef till högsta ämbetsman och jordbruksminister under sig. När hungersnöden klappade på dörren i Sikem, sändes Josefs bröder till Egypten för att köpa säd och utan att veta vem han var, träffade de Josef, som hemlighöll sin identitet. Men vid brödernas andra resa avsköjde han sin bakgrund. Fadern Jakob fick därpå med hela sin famlj flytta till Egypten. Strax före sin död tog Josef en ed av sina barn att de skulle gravsätta hans kvarlevor i Sikem dvs Nablus.

Folkstammen förökade sig snabbt och blev kvar i Egypten under 400 år. Under Mose ledning fördes de genom Sinai öken (Uttåget ur Egypten, Exodus. Se även Sandpappret nr 2 årg 2; red anm.) och efter 40 år var de i hemlandet Kanaan igen. Under hela denna tid hade man haft Josefs ben med sig i en låda och nu blev han begravd i Sikem. Där kan man besöka en plats, som benämnes Josefs grav. Nablus ligger mellan två höga berg -- Garisim i söder och Ebal i norr. Mose förordade att man efter intåget i landet drygt 1200 år f. Kr. skulle uttala välsignelser över folket från Garisim samt förbannelser över dem, som avvek från lagens bud från Ebal.

På Jesu tid var det också problem med Västbanken. Samaritanerna, en kvarleva från den s.k. Babyloniska fångenskapens tid (500-talet f. Kr.; red anm.), hade blivit kvar i landet och uppblandats med befolkningen och var alltså inte rastrena judar, varför man inte heller då gick genom detta landskap.

Döda havets vatten var ett lika svårt hinder för Antikens stridsvagnar som Suezkanalen för dagens pansar. Red.

Nu nära 2000 år senare kan man komma till Nablus/Sykar/Sikem och gå in i en kyrka, där samma brunn finns med en vev. Man hämtar upp vatten och dricker. Det är gott vatten. Guiden kanske tar en skvätt och kastar i brunnen för att visa att brunnen är djup -- det tar flera sekunder innan det skvalpar till långt dånere.

Så känner man historiens vingslag -- Jakob grävde brunnen, för ca 3700 år sedan, den håller vatten än idag! Liksom på Jesu tid finns också spänningar mellan den botasta lokalbefolkningen och judar/israeler -- man går inte genom staden nu heller på samma sätt som man avstod på Jesu tid.

Historien är märklig. Om Du vill läsa berättelsen i sin helhet finns den i Första Mosebok kap 26-49 och i Nya Testamentet, Johannesevangeliet kap 4:1-42.

Vad bjuder Främre Orienten?

VÅR BERESTE KÄLLARMÄSTARE DRÖJER SIG KVAR I DEN THAILÄNDSKA REGIONEN ENLIGT NEDANSTÅENDE MENY. DET HELA KOMPLETTERAS GENOM MIG MED TURKARNAS FORM AV TZATSIKI. REDAKTÖREN

GRAPEFRUKTSALLAD SOM ENTRÉ

4 port

- 2 grapefrukter
- 1 litet grönsalladshuvud
- 1 finhackad gul lök
- Salladssås:
- 1 klyfta vitlök
- saft av 1/2 citron
- 1 msk kinesisk soja
- 1 msk socker
- 2-3 msk olja
- pepper
- 1 kryddmått koriander
- 1 tsk salt eller 1 tsk kött- och grillkrydda

Skala grapefrukten och skär klyftorna fria från hinnor. Skölj salladsblader. Strö över kiken. Lägg upp tillsammans i en skål eller flera eller portionsvis på små tallrikar. Pressa vitlöks klyftan och blanda den med de övriga ingredienserna till såsen. Slå såsen över salladen. En mer raffinerad smak får salladen om såsen hettas upp och slås över varmr.

Som dryck föreslås Singani som ställs till kylling. Om Du har julbord har Du väl också på ett tidigt stadium förberett för servering av varm glögg etc., där Du själv får välja eller smaka. Till huvudrätten kan Du som alternativ till ölet bjuda på kallt turkiskt vitt vin. Beyaz.

Singani föreslås av Per och övriga drycker av Bengt

THAILÄNDSKA REVBENSSPIJÄLL

4-6 port

- 1 kg revbensspjäll (tjocka)
- 3 krossade vitlöksklyftor
- 2 tsk grovslött kummin
- 1 tsk salt, 1/2 msk grovmalet vitpeppar
- 6 skivor ananas
- Sås att ösa med:
- 3 msk kinesisk soja

Blanda vitlök, kummin, salt och peppar. Grind in köttet med det. Lägg köttet på gallar i en långpanna. Täck med ananasskivor. Stek i 175 graders ugnsvärme ca 1 tim utan ösnng. Ta bort ananassen (spara den till serveringen). Låt köttet stå kvar i ugnen ytterligare 30 min och ös med såsen två tre gånger. Ta ut köttet och skär det i bitar mellan revbenen. Lägg upp på serveringsfat, sila skyn och slå den över. Garnera med ananasskivorna och persilja. Servera med ris.

TURKISK CACIK

(till ett fat)

- 1 liter yoghurt
- 2 gurkor
- 2-3 knippor dill
- 1 tsk torkad mynta eller ett litet knippe färsk, hackad mynta
- 1 vitlöksklyfta
- 2 msk olivolja
- salt

Serveras som tillugg till huvudrätten

Gör yoghurten tjockare genom att filtrera den genom melltsfilter (eller använd 5 dl matlagningsyoghurt). Skala gurkorna och hacka dem i små bitar. Strö över salt och låt dra några min. Häll upp yoghurt i en skål och vispa med gaffel eller visp. Tillsätt den saltade gurkan och pressade vitlöken. Strö över den hackade dillen och myntan. Häll sakta över olivoljan.

Per Hållgren -- 180

Bengt Hållkvist -- 050

REDAKTIONELLT II

Medan jag skriver ihop Nr1 Årg 5 av Sandpappret till våren uppmanas läsekretsen utforska möjligheten att få fram en ny redaktör till vår tidning inför nästa föreningsmöte. Vederbörande bör då också ingå i styrelsen för att kunna vara tillräckligt informerad i föreningsangelägenheter. Jag ställer givetvis min plats till förfogande, ingen är oersättlig. Det har på många sätt varit roligt att skriva tidningen men inte i alla avseenden entusiastmerande att vara redaktör. Flera fasta medarbetare inkommer ofta för sent -- en del ibland inte alls -- och då är jag inte längre beredd att fortsätta som redaktör samt styrelsemedlem. Jag har nåtts av klagomål att jag vill ha föreningsverksamheten för organiserad. Ja hallo där med en fungerande kamrattlig samvaro för så många som möjligt av bataljonskamraterna härhemma än att jag ska betala genom föreningsmedel en enda krona för att några få andra ska resa till Mullanösteren, dit jag f.ä. inte reser med min familj. Nu kommer tidningen ut försent. För detta kan inte jag, och Per Hållgren lastas. Vi också har annat att göra. 29

SKRIVET I SANDEN

6/11/94

EN LITEN BLÄNKARE OM HEMSIDOR PÅ INTERNET HAR INKOMMIT.

REDAKTÖREN

Då det börjar bli mer och mer hemsidor på internet så kanske även Du har gjort någon hemsida angående Din FN-tjänst i 72 M. Om så är fallet så har jag gjort en hemsida, där jag hade tänkt mig länka samman dessa. Vill Du ha en förhandsblick på denna så är adressen:

<http://hem2.passagen.se/sinai/>

Min hemsida är för närvarande den enda, som är länkad dit, men jag är tacksam för varje bidrag. Har Du tillgång till Internet men inte vet hur man gör en hemsida så kan Du kontakta mig så hjälper jag till.

Lef Willman
Höds Junostig 8
423 34 TORSLANDA
031 - 56 41 56
lef.willman@goteborg.mail.telia.com

Lef Willman - 114

HELA REDAKTIONEN BER ATT FÅ ÖNSKA EN

Foto: Okänd ur Dat 72 M

GENOM REDAKTÖREN